

‘Een democratische, Koerdische bufferstaat, zoals Israël, maar dan op de grens van Turkije, Syrië, Irak en Iran zal een stabiliserende factor zijn in het Midden Oosten’

Hüseyin Baybasin, de Turks-Koerdische activist die opnieuw door het Openbaar Ministerie in de wachttijd is gezet, ontwikkelde zich in gevangenschap tot één van de felste tegenstanders van president Erdogan. Dacht hij aanvankelijk nog over een ‘zelfstandige Koerdische regio’ – nu is Baybasin overtuigd dat alleen een ‘zelfstandige Koerdische staat’ de echte oplossing is. Elke bespreking met de andere Koerdische leiders, met wie hij nauwe contacten heeft, staat in het teken van dat idee. Hij verwoordt zijn politieke standpunt duidelijk op zijn [Koerdische website](#):



In 2002 steunde Baybasin nog de huidige Turkse president en gaf hij vanuit zijn gevangenschap een stemadvies ten gunste van Erdogan, die weliswaar als fundamentalist was begonnen bij de islamistische [MSP](#) partij, maar in 2002 beloofde de Koerdische kwestie gewelddoos te zullen oplossen en het corrupte staatsstelsel te hervormen. Turkije zou zich, zei hij, gaan houden aan de [Criteria van Kopenhagen](#) (vastgelegd door de Europese Raad van juni 1993 in Kopenhagen) en het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens. Maar Erdogan deed het tegenovergestelde. Hij schendt mensenrechten, pakt massaal tegenstanders op en gebruikt het justitieel apparaat als verlengstuk voor zijn alleenheerschappij. Zijn lange arm reikt tot in het buitenland met [verzoeken aan Interpol](#) om zijn politieke tegenstanders daar op te pakken. [Dat overkwam ook Baybasin in 1995](#), toen hij op verzoek van de toenmalige Turkse regering in Nederland werd gearresteerd: de basis van zijn detentie tot nu toe.

Intussen is de Koerdische kwestie alsmear ingewikkelder geworden. IS lijkt met de hulp van de Koerden definitief verslagen en dat veronderstelt krediet in de wereldpolitiek. Maar nadat de Koerden in Irak zich in een referendum voor onafhankelijkheid hebben uitgesproken, heeft Irak samen met een Iraans elitecorps de olierijke regio rondom Kirkuk weer ingenomen. De vooruitzichten voor een vrij en zelfstandig Koerdistan lijken daarmee verder weg dan ooit. We legden Baybasin een aantal vragen voor: over het huidige Turkije, over Erdogan, over de relatie tussen Turkije en ISIS, over de verschillende Koerdische partijen en hun legers en recente ontwikkelingen zoals het referendum in Koerdisch Irak, de boycot, de inname van Kirkuk en de slagkracht van een verenigd Koerdisch leger.

Baybasin: “In Turkije is de Koerdische taal nog steeds verboden. Alle historische documenten in de Koerdische taal zijn vernietigd. Ook oude Koerdische graven van vóór 1925 zijn geschonden en opgeruimd, Koerdische namen en opschriften op de grafstenen worden weggewist.



De staat Turkije is gebaseerd op het Pan-Turanisme: een Turkse ideologie, die is ontstaan aan het eind van de 19^e eeuw. Eén natie, één taal, één vlag, één religie: de Islam. Uiteindelijk leidde dit tot de ondergang van het Ottomaanse Rijk, in het begin van de 20^e eeuw.”

Het land toont steeds meer autoritaire, extreem nationalistische en paranõide trekken. Het

ontwikkelt zich geleidelijk tot een fascistische staat, voorspelt Hüseyin Baybasin. Heel beslist: “Vergeet niet dat Erdogan in feite een zwakke positie heeft in Turkije. Slechts een kwart van de bevolking steunt hem. Een groot deel van de mensen is ontevreden. De belangrijkste reden is dat hij chaos veroorzaakt en een nieuwe oorlog begon tegen de PKK. De verhouding van Turkije met Europa en de NAVO is gespannen, net als die met Arabische landen.”

Baybasin over de NAVO na de koude oorlog: “De NAVO heeft Turkije niet meer nodig, maar Turkije heeft de NAVO nog wel nodig. Erdogan overschreeuwt zijn eigen angst als hij het tegendeel beweert”.

Baybasin over de Arabieren: “Die staan traditioneel vijandig tegenover Turkije, in de eerste wereldoorlog kozen de Arabieren de kant van Engeland en Frankrijk, het Ottomaanse rijk koos voor Duitsland en Oostenrijk.”

Koerdische staat

Vanaf 4000 v. Chr. heeft een Koerdische staat bestaan, in de vorm van zelfstandige, verenigde koninkrijkes. Vijfhonderd jaar geleden sloten de Koerden zich aan bij het Ottomaanse Rijk als een autonome staat Koerdistan. Hieraan kwam een eind na de eerste wereldoorlog. De Ottomaanse gebieden in het Midden Oosten werden van Turkije afgenomen en verdeeld onder de overwinnaars, Engeland en Frankrijk. De nieuwe grenzen werden met een liniaal getrokken. Aan de Koerden werd een autonoom gebied beloofd, dat een groot deel van het huidige Turkije zou beslaan. Maar uiteindelijk heeft het nieuwe Turkije onder Atatürk daar niet aan meegewerkt en is de belofte niet nagekomen.

De Koerden zijn bij herhaling en langdurig vervolgd, ook in de recente geschiedenis. Zij voelen zich gebruikt en verraden.

Hetzelfde gebeurde in Irak. Dramatisch hoogtepunt in de pogingen om het Koerdisch verzet daar te breken, was de bloedige Anfal campagne tijdens het bewind van Saddam Hoessein. Door militair geweld kwamen tienduizenden Koerden om. Duizenden Koerdische burgers vonden de dood na de beruchte gifgas-aanval in Halabjah. De Koerden werden gedwongen te vluchten naar Turkije, dat de grenzen voor hen sloot, en naar Iran en andere toevluchtsoorden. Vaak trokken ze de bergen in. Baybasin over dat verleden: ‘De Koerden zijn bij herhaling en langdurig vervolgd, ook in de recente geschiedenis. Zij voelen zich gebruikt en verraden.’

Turkije en IS

Turkije ontwikkelt zich in versneld tempo tot een islamitisch land. Van de seculiere staat van Atatürk is weinig meer over. Het betreft overigens een proces dat al in 1969 begon met de oprichting van de islamitisch-nationalistische beweging [Milli Görüs](#), lang voordat Erdogan aan de macht kwam. Milli Görüs is vooral buiten Turkije actief, ook in Nederland.

Baybasin: “Een islamitische staat waar de sharia de hoogste rechtsregel is kan geen lid van de EU worden en ook geen NAVO-lid zijn. In Turkije is de islamisering nu zo ver voortgeschreden dat dit min of meer het geval is.

“*Turkey created IS*” zegt Baybasin en hij somt de feiten op: “De IS-milities werden tot ongeveer 2009 getraind in Turkije en tot 2015 bevoorrad en ondersteund door Turkije. De meeste IS-leiders in Syrië en Irak spraken Turks, zo vertellen ooggetuigen. De smalle bevoorradingscorridor tussen Turkije en Syrië mocht niet op IS heroverd worden en zeker niet door de Koerden. Toen dat wel dreigde te gebeuren, in september 2016, nam Turkije de hele corridor (90 km breed) in één dag in, zonder slag of stoot. Dat gebeurde in onderling overleg om te voorkomen dat de Koerden de controle over deze doorgang zouden krijgen.”

Baybasin: “Een schijnvertoning, Turkije zat altijd al in die corridor. IS trok zich spontaan terug zonder één kogel af te schieten. Dat was nooit eerder vertoond. En ook later heeft IS zich nooit zomaar overgegeven of teruggetrokken.” De aanslagen van IS in Turkije beschouwt Baybasin als wraakacties van IS na de in 2015 gewijzigde koers van Turkije. Het ging toen meedoen met de coalitie en ving aan met bombardementen in Noord Irak. Cynisch genoeg blijkt achteraf dat Turkije alleen de PKK bombardeerde en niet IS.

Sinds 2015 is Koran-onderwijs verplicht op alle scholen. En sinds kort kan trouwen alleen nog maar in de Moskee. Vanaf 2008 steunt Turkije openlijk Moslim fundamentalisten, zoals de soennitische [beweging Al Nusra](#). En het ergste van alles: Turkije ondersteunde heimelijk IS.

Baybasins lezing wordt onderbouwd op Huffington Post: *In fact, there is strong evidence ([compiled](#) by Columbia University) that Turkey [has been](#) “tacitly fueling the ISIS war machine.” There is evidence to show that Turkey, as Near East Outlook recently [put](#) it, allowed “jihadists from around the world to swarm into Syria by crossing through Turkey’s territory;” that Turkey, as journalist Ted Galen Carpenter [writes](#), “has allowed ISIS to ship oil from northern Syria into Turkey for sale on the global market;” that Erdogan’s own son has collaborated with ISIS to [sell](#) that oil, which is “the lifeblood of the death-dealing Islamic State”; and that supply trucks have been [allowed](#) to pass freely across Turkey in route to ISIS fighters. There is also “evidence of more direct assistance,” as Forbes [puts](#) it, “providing equipment, passports, training, medical care, and perhaps more to Islamic radicals;” and that Erdogan’s government, according to a former U.S. Ambassador, [worked](#) directly with the al Qaeda affiliate in Syria, the al-Nusrah Front*

Over de vluchtelingencrisis zegt Baybasin: “De oorlog in Syrië kwam Erdogan niet slecht uit. Hij chanteerde Europa bijvoorbeeld met de vluchtelingendeal. Zolang de oorlog in het Midden Oosten voortduurde, hoefde Erdogan maar met zijn vingers te knippen en de stroom vluchtelingen zou weer op gang gekomen zijn. Een ernstige blunder van Europa.”

De Koerdische partijen

De Koerden hebben dus nog steeds geen eigen staat. Ze leven in Turkije (25 miljoen), Irak (8 miljoen, in een autonome regio), Iran (8 miljoen) en Syrië (4 miljoen). Elk land kent wel één of meer Koerdische groeperingen. Tussen de groeperingen bestaan politieke verschillen. Het lijkt erop dat dit vooral speelt in het autonome Iraaks Koerdistan, dat in korte tijd een rijke oliestaat is geworden. Deze verschillen staan een gezamenlijk militair optreden in principe niet in de weg. De belangrijkste partijen zijn de PUK en de KDP in Irak, de PYD en YPG in Syrië en de PAK in Iran. De [Peshmerga's](#) komen vooral uit deze partijen. En in Turkije is er de militante PKK met een sterk guerrillaleger. Hoe ziet Baybasin dit krachtenspel?

Baybasin: "In het autonome Iraaks Koerdistan is de [KDP](#) van president [Barzani](#) de grootste en machtigste partij. Diens familie bezet er ook de belangrijke posten. De tweede partij is de [PUK](#), die meer aan Bagdad gelieerd is. De PUK controleerde en bewaakte Kirkuk. Ook deze partij wordt door één familie bestuurd. Hun leider, Jalal Talabani, overleed enkele weken vóór de overname van Kirkuk. Hij was de eerste president van Irak na de val van Saddam Hoessein. Zijn zoon was viceminister-president van de Koerdische regionale regering van president Barzani in Noord-Irak. Hij en Talabani's weduwe treden sinds kort op als woordvoerders van de partij. Verder is er in Irak nog de Goran-beweging, die politiek en militair minder belangrijk is."

KDP en PUK werken goed samen, maar zitten niet altijd op één lijn. Volgens Baybasin worden de verschillen aangewakkerd en uitgebuit door Iran en Turkije. Hij zegt: "Dit is één van de oorzaken geweest van het verlies van Kirkuk."

In Turkije heeft de van oorsprong socialistische militante [PKK](#), nog steeds veel aanhang. Sinds eind 2014 is de Turkse regering weer openlijk in staat van oorlog met de PKK. Van de andere politieke partijen in Turkije is bijna niets meer over. De pro-Koerdische HDP-partij is intussen verboden. De leiders en talloze vermeende sympathisanten zijn opgepakt.

Baybasin vertelt verder: "De belangrijkste Koerdische partij in Syrië is de [PYD](#), met als militaire tak de [YPG](#) (onderdeel daarvan is het beroemde vrouwenleger [YPJ](#)). De YPG is vooral bekend geworden bij de strijd om Kobani. En in Iran is de [PAK](#), de belangrijkste Koerdische partij, met als leider Ali Homa Ghazi. Daarnaast zijn er in Iran nog de JPAK en de KDP-Iran. Er is veel versplintering, helaas "



Vrouwelijke milities komen voor bij alle partijen. Koerdische vrouwen hebben altijd meegevochten. Zij zijn sterk geëmancipeerd en voelen zich ook in militair opzicht gelijkwaardig aan mannen.

Een Koerdisch gezegde luidt, "een leeuw is een leeuw" met andere woorden: een leeuwin is even sterk en strijdlustig als een leeuw.

Baybasin is ervan overtuigd dat, ondanks de versplintering, als het erop aankomt de belangrijkste Koerdische milities (KDP, PUK, PYD, YPG, PAK en PKK) zullen blijven samenwerken, met als uiteindelijk doel een verenigd autonoom Koerdistan.

De tegenkrachten

In Libanon en [Syrië](#) is de [Hezbollah](#) actief, een Sjiiitische militie die onder invloed staat van Iran. Hezbollah is gericht op strijd met Israël, dat de Koerden steunt. Voor Iran is een met Israël bevriend, verenigd Koerdistan aan zijn zuidgrens een nachtmerrie. Hezbollah is daarom een uitgesproken tegenstander van de Koerden.

In Turkije zijn rechtse militieën actief: de [grijze wolven \(MHP\)](#). Het zijn extreem rechtse nationalistische, gewelddadige, echte fascistische. Ze zijn ook buiten Turkije actief en richten zich vooral tegen de Koerden.

Baybasin: "Het gaat dus vooral om Iran en Turkije. De recente crisis in Kirkuk toont dat nog eens aan. Iran heeft nu 200.000 man aan troepen in Irak. Iran heeft de PUK kort voor de inname van Kirkuk bedreigd met grof militair ingrijpen. De Iraakse Koerden kregen in de Iraakse grensstad Salimanyah bezoek van een bevelhebber van de Iraanse revolutionaire garde, generaal [Qassem Salimani](#). Bij het gesprek was ook een hoge vertegenwoordiger van de Turkse veiligheidsdienst aanwezig. Salimani dreigde met een gewelddadige inname van Kirkuk "

Dit gesprek vond plaats enkele dagen nadat de Amerikaanse president Trump het [kernwapenverdrag](#) met Iran ter discussie had gesteld, onder verwijzing naar Irans steun aan terrorisme.

Waarschijnlijk heeft de PUK al heel snel de strijd opgegeven bij het naderen van de Iraakse-Iraanse overmacht, alhoewel PUK-leider Talibani Jr. hierover later anders verklaarde. Hij gaf aan dat het besluit tot terugtrekken pas werd genomen na het sneuvelen van 100 Peshmerga's en de dreiging dat de oorlog in de stad zou worden uitgevochten, met veel burgerslachtoffers als gevolg.

Hoe het precies in Kirkuk is gegaan blijft onduidelijk, persoonlijke belangen of ook oliebelangen kunnen een rol hebben gespeeld. Behalve Iran was ook Turkije daarbij betrokken. Tussen de troepen bevonden zich leden van de Turkse geheime dienst MIT.



De geopolitieke veranderingen lijken definitief, maar in Kirkuk heerst een [bedrieglijke rust](#), aldus de website van het doorgaans goed geïnformeerde weekblad Die Zeit, dat in weer een ander bericht meldt dat de Koerden willen [onderhandelen](#) over een compromis. Intussen wordt het aantal Koerdische vluchtelingen uit Kirkuk geschat op 165.000.

Baybasin: "Amerika heeft door zich afzijdig te houden gefaald. Dat is zorgwekkend. Het heeft verzuimd Irak in toom te houden." Amerikaanse commentatoren waarschuwden Trump al direct na het referendum [dat hij positie had moeten kiezen](#) voor de Koerden. Dat is niet gebeurd, waardoor de weg vrij kwam voor de Irakezen om de stad die ze in 2014 met de staart tussen de benen waren ontvlucht, weer in te nemen.

De rol van Iran is dubieus. Een woordvoerder verklaarde dat iedere Peshmerga-strijder die zich tegen hen zou verzetten "zou worden behandeld als IS".

Geconfronteerd met deze uitspraak, zegt Baybasin: "IS bestrijden met Iran is een gotspe (=sharia met sharia bestrijden). De Iraanse staatsideologie is net als bij IS gebaseerd op de sharia, die voor hen een hoger gezag heeft dan seculiere wetten en internationale verdragen en afspraken. Helaas ontwikkelt het Turkije van Erdogan zich in dezelfde richting. Met regimes die de sharia hebben ingevoerd, kun je als beschaafd land niet samenwerken."

Dat geldt niet alleen voor enkele Arabische staten en voor Iran, maar intussen dus eigenlijk ook al voor Turkije. In het Midden Oosten zijn dan alleen Jordanië en Israël nog betrouwbare partners. Rusland dat zich min of meer welwillend opstelde na het onafhankelijkheidsreferendum, sloot recent contracten af met de Iraakse Koerden en betaalde hen dit voorjaar nog een flink voorschot. Rusland is daarmee hoe dan ook een in deze regio geïnteresseerde partij. China zal zich volgens Baybasin niet militair mengen in de strijd, maar wil wel economische invloed en heeft daarom belang bij controle op de olieleveranties.

De kracht van de Koerden

Hüseyin Baybasin: “Gevolgen van de boycot? *What Boycot?* Daar komt maar weinig van terecht. Er is altijd wel een uitweg, er zijn smokkelroutes. Iets anders is het afpakken van de olievelden. Dat zal wel degelijk economische gevolgen hebben. Bij de Koerden overheerst het gevoel dat de [VS hen in de steek hebben gelaten](#).

Maar het Koerdische leger geeft nooit op. Dat is het geheim van hun militaire kracht. De Koerden kregen helaas bijna alleen lichte wapens, geleverd door de VS en Europa (vnl. Duitsland). In Kirkuk stonden daarom licht bewapende Koerden tegenover een Irakese en Iraanse overmacht, die was voorzien van de modernste Westerse wapens. De Koerden zullen alles in het werk stellen om dat niet nog een keer te laten gebeuren.”

Internationale politieke commentatoren zijn verdeeld over de Koerdische kwestie:

[Die Zeit](#) kondigt het einde van de Koerdische droom aan: *Die Kurden müssen ihre Hoffnung auf einen eigenen Staat begraben*.

Stanley Weiss (Huffington Post) pleit daarentegen voor steun aan het streven naar een onafhankelijk Koerdistan: *In the long term, it would serve as a valuable regional partner to stabilize the region, and it would set a strong example of successful democracy. In other words, Kurdistan could play the role that Turkey used to play*.

Ook Baybasin pleit voor blijvende militaire en politieke steun vanuit het Westen: laat de westerse wereld (EU, VS) verstandig zijn en vanaf nu duidelijk maken dat het wil meewerken aan het geleidelijk ontstaan van de *Verenigde Staten van Koerdistan*. “Een democratische, aan het Westen gelieerde Koerdische bufferstaat, zoals Israël, op de grens van Turkije, Syrië, Irak en Iran kan op termijn een belangrijke stabiliserende factor zijn in het Midden Oosten. Als het Westen zich nu van de Koerden afkeert, zullen zij andere bondgenoten zoeken. De Koerden zullen hun steven naar zelfstandigheid nooit opgeven.”